

เทียนไทย ไม้ดอกสวย

ชุ่มฉ่ำไปทั่วหล้า หลังจากทั่วสันตฤดูมาเยือน ป่าเขียวสดใส ดอกไม้พลิบาน สีสันสดใส เราไปดูพรรณไม้ป่าของไทยกลุ่มหนึ่ง ที่เรียกว่า ต้นเทียน เป็นพวกอายุสั้น เริ่มงอกเมื่อฝนตกครั้งแรก แล้วเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีชีวิตแข่งขันกับเวลา เร่งรีบออกดอกกลางฤดูฝน แล้วสร้างผล ตัดเมล็ดเมื่อสร้างเชื้อเพ้าพันธุ์เสร็จแล้ว ต้นก็เหี่ยวตายไปหลังจากหมดฤดูฝน เรียกว่า “งอกเร็ว โตเร็ว สวยเร็ว ตายเร็ว”

เมื่อกล่าวถึง **ต้นเทียน** คนไทยทั่วไป ก็จะนึกถึงต้นไม้ล้มลุก ที่เป็นพุ่มเล็กๆ มีดอกสีม่วงแดงหรือสีเหลือง และมีผลรูปรี คล้ายลูกกรักบี้ หากบีบผลใกล้แก่ จะแตกพร้อมทั้งตัดเมล็ดสีดำเล็กๆ กระเด็นไปได้ไกล เด็กๆ หลายคนสนุกสนานกับการบีบผลเทียนเล่น หากผลยังไม่แก่ เปลือกผลจะมีสีเขียวเมื่อบีบแล้วก็จะไม่แตก แต่หากบีบผลใกล้แก่ ก็จะแตกได้ง่าย ส่วนผลที่แก่ตามธรรมชาติจะมีสีขาวใส ผลจะแตกและตัดเมล็ดให้กระเด็นไปได้ไกล นับเป็นวิธีการกระจายเมล็ดพันธุ์อย่างหนึ่งของพืช เพื่อให้ต้นลูกไปขึ้นห่างจากต้นแม่ จะได้ไม่มาแย่งน้ำ

แย่งอาหารจากต้นแม่ จะได้เจริญเติบโต สืบต่อเผ่าพันธุ์ไปได้อีก คนไทยส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ ได้สัมผัส ได้คลุกคลีอยู่กับต้นเทียนซึ่งพบเห็นได้ทั่วเมืองไทย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน แต่ท่านเชื่อหรือไม่ว่า ต้นเทียนที่กล่าวถึงนี้ ไม่ได้เป็นพรรณไม้พื้นเมืองดั้งเดิมของไทย แต่เป็นพรรณไม้ที่แพร่เข้ามาจากต่างประเทศ เข้ามานานแล้ว มาเจริญเติบโตงอกงาม แพร่กระจายไปทั่วท้องไทย จนคนส่วนใหญ่คิดว่า เป็นพรรณไม้พื้นเมืองของไทย เรียกชื่อกันว่า เทียนไทย เทียนสวน หรือเทียนบ้าน (*Impatiens balsamina* L.)

แต่ที่กล่าวถึงมาจนถึงนี้ เป็นเทียนพื้นเมืองที่มีอยู่ตามป่าทั่วเมืองไทย ดังนั้นหากท่านเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆ ทั่วเมืองไทย ในช่วงกลางฤดูฝน ท่านก็จะพบกับต้นเทียนออกดอกสวยงาม คนส่วนใหญ่ก็จะเห็นว่าเป็นต้นเทียนเหมือนๆ กัน แต่เชื่อเถอะครับ ว่านักพฤกษศาสตร์ที่จำแนกพรรณไม้หรือนักสำรวจพรรณไม้ ได้ศึกษารายละเอียดแล้วจำแนกส่วนที่ไม่เหมือนกัน ลงความเห็นกันว่า ต้นเทียนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันเป็นหลายชนิด มากกว่า ๑๐๐ ชนิด

เราไปเที่ยวชมต้นเทียนสวยงามแต่ละชนิดในบางจังหวัดกันดีไหมครับ การจะเดินทางไปชมต้นเทียนให้สะดวก ขอแนะนำให้ใช้พาหนะเดินทางที่เป็นรถยนต์จะเหมาะสมที่สุด สามารถแวะชมและเดินทางต่อได้สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา ส่วนท่านที่จะไปโดยรถโดยสารประจำทางหรือรถไฟ ก็สามารถไปได้ แต่มีความสะดวกน้อยลง และต้องเสียเวลาในการต่อรถอยู่บ่อยๆ แต่หากท่านอยากจะไปโดยเรือ ไปทางน้ำ ขอแนะนำว่า น่าจะเลือกไปชมอย่างอื่นจะเหมาะกว่า เพราะต้นเทียนขึ้นอยู่ในป่า ส่วนท่านที่จะเดินทางโดยเครื่องบิน ก็ขอให้ใช้วิธีนี้ฝึกฝนเอา ที่เรียกว่า “นั่งเทียน” ขณะที่บินอยู่เหนือฟากฟ้าก็แล้วกัน

เราเริ่มไปกันที่จังหวัดกาญจนบุรีก่อน เมื่อเลยตัวเมืองออกไป ไม่ว่าจะไปทางอำเภอไทรโยค หรือว่าแยกไปทางเขื่อนศรีนครินทร์ อุทยานถ้ำธารลอด เมื่อเดินขึ้นไปบนเขาหินปูน ที่โล่งๆ มีแสงแดดส่องถึงพื้น ก็จะได้เห็นต้น **เทียนกาญจนบุรี** (*Impatiens kanburiensis* T.Shimizu) สูง ๕๐-๑๐๐ ซม. ออกดอกสีม่วง เมื่อเดินทางต่อไปยังอำเภอไทรโยคใกล้ๆ กับมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี ขึ้นไปบนเขาหินปูน ก็จะพบกับต้น **เทียนดอกขาว** (*Impatiens parishii* Hook.f.) ที่มีลำต้นอวบอ้วน สูง

เทียนทองผาภูมิ

ไปยังอำเภอทองผาภูมิ
ก็จะพบกับ เทียนทองผาภูมิ
ที่มีดอกแฉะบานสีม่วงสดใส
คล้ายกับดอกแฉะพวย

เทียนไทรบุรี

เทียนเพ็งคล้าย

เทียนป่า

๕๐-๘๐ ซม. ออกดอกสีขาวสวยงาม มีใบเรียวยาว ขอบใบเป็นจักเล็กๆ เทียนดอกขาว มีอายุอยู่ได้หลายปี มีลำต้นค่อนข้างแข็งและสูง หากเดินทางออกจากอำเภอไทรโยค ไปยังอำเภอทองผาภูมิ ก็จะพบกับ **เทียนทองผาภูมิ** (*Impatiens spectabilis* Triboun & Suksathan) ที่มีดอกแฉะบานสีม่วงสดใส คล้ายกับดอกแฉะพวย เทียนทองผาภูมิจึงสูงเพียง ๒๐ ซม. เทียนทองผาภูมินี้นอกจากจะพบที่วัดท่าขนุนแล้ว ยังพบได้บนเขาหินปูนตลอดสองข้างทางจากทองผาภูมิไปยังอำเภอสังขละบุรี และพบได้ในเส้นทางจากทองผาภูมิถึงปิ๊อ็อก

หากท่านไปอำเภอสังขละบุรี เมื่อมาถึงบ้านเกริงกะเวีย ก็จะพบกับภูเขาหินปูนใหญ่ขวางทางอยู่ และเมื่อเดินเท้าเข้าไปยังเชิงเขาหินปูนลูกนี้ ก็จะพบกับต้นเทียนอีกชนิดหนึ่ง มีความสูง ๒๐-๔๐ ซม. แตกกิ่งเป็นพุ่ม และออกดอกเป็นช่อ มีก้านดอกยาวมาก กลีบดอกมีสีเหลืองอ่อน มีชื่อว่า **เทียนไทรบุญ** (*Impatiens tribounii* T. Shimizu & Suksathan) เมื่อเลี้ยวขวาก็สามารถเดินทางต่อเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติลำคลองงู และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ตามเนินเขาหินปูนเตี้ยๆ และใกล้ลำธารในบริเวณนี้ ท่านจะพบเห็นเทียนอีกชนิดหนึ่ง มีชื่อว่า **เทียนเพ็งคล้าย** (*Impatiens phengkhlai* T. Shimizu & Suksathan) ที่มีความสูง

๒๐-๓๐ ซม. ออกดอกสีเหลืองเข้มเป็นเงาวาว มีความโดดเด่น สวยงามน่ารัก ไปอีกแบบหนึ่ง

ถ้าจะหาดูในภาคใต้กันบ้าง ไม่ว่าจะทางไหนจะใช้เส้นทางถนนเพชรเกษม ที่ไปทางจังหวัดนครปฐม หรือใช้เส้นทางถนนพระรามที่ ๒ ที่ไปทางจังหวัดสมุทรสาคร ก็จะไปบรรจบกันที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และที่บริเวณนี้เอง มีเนินเขาหินปูนเตี้ยๆ ที่มีต้น **เทียนป่า** (*Impatiens calcicola* Craib) เป็นต้นสูง ๓๐-๔๐ ซม. ไม่ค่อยแตกกิ่ง จึงมีทรงพุ่มโปร่ง ออกดอกสีม่วงอ่อนๆ เมื่อไปถึงอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดในเขตอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดินเท้าเข้าไปยังถ้ำพระยานครตลอดเส้นทาง จะได้พบกับต้น **เทียนหิน** (*Impatiens putii* Craib) มีความสูง ๒๐-๔๐ ซม. ออกดอกสะพรั่งตลอด ๒ ข้างทาง ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยกลีบดอกสีม่วงสดใส เล่นเอานักท่องเที่ยวหลายกลุ่มต้องหยุดถ่ายรูปเก็บความงดงามไว้เป็นที่ระลึกกลับไปบ้าน แต่ถ้าต้องการรูปภาพที่มีความละเอียด คมชัด ก็ต้องตั้งขาตั้งกล้องแล้วถ่ายกันอย่างพิถีพิถัน ถึงจะได้ภาพเรียบร้อย

ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ขึ้นไปตามเทือกเขาหินปูน ท่านจะได้พบเห็นเทียนอีกชนิดหนึ่ง มีชื่อว่า **เทียนไทย** (*Impatiens siamensis* T. Shimizu) ที่มีความสูง ๒๐-๓๐ ซม. ออกดอกสีม่วง เป็นดอกค่อนข้างเล็ก เมื่อดอกบานมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของดอก ๑.๕-๒ ซม. เทียนไทยนี้ นอกจากจะพบได้ในบริเวณนี้แล้ว ยังพบได้ที่จังหวัดกาญจนบุรี เหตุที่เรียกเทียนชนิดนี้ว่า เทียนไทย เนื่องจากชาวญี่ปุ่นมาสำรวจพบครั้งแรกที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงตั้งชื่อให้เป็น *siamensis* เพื่อให้เป็นเกียรติสำหรับประเทศไทย

เมื่อไปป่าตะวันตก ในอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และที่นี้ก็จะมียอดเขาที่สูงที่สุดในภาคตะวันออกคือสูงถึง ๑,๖๕๐ เมตร อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว เป็นบริเวณของป่าดิบชื้นที่มีความชุ่มชื้นสูง มีน้ำตก

มีลำธารที่มีน้ำไหลตลอดปี เราสามารถเดินชม **เทียนสอยดาว** (*Impatiens subaequalis* Craib) ได้ตั้งแต่เชิงเขาไปจนเกือบถึงยอดเขา โดยเฉพาะตามบริเวณที่โล่ง จะเห็นต้นเทียนสอยดาวขึ้นอยู่เป็นแปลงใหญ่ ออกดอกสีม่วงแดงสดใส โดยเฉพาะตามหน้าผา จะเบ่งบานดอกบานล้นลม สบัดไปมา โดดเด่นสดใสนับเป็นสีสันแห่งป่าในยามนี้ได้เป็นอย่างดี

คราวนี้ เดินทางขึ้นอีसान (มีลำนวนล้อเล่นกันว่า สระบุรีเลี้ยวขวา) ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือกันบ้าง จะไปยังจังหวัดเลย ที่มีเทียนสวยงามหลากหลายชนิดให้เราได้ชมกัน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง เมื่อไต่ระดับขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงระดับความสูง ๑,๓๐๐ เมตร ก็จะถึงยอดภูหลวง ที่ระดับความสูงขนาดนี้ จะมีต้นเทียนที่ชอบอากาศหนาวเย็นชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ มีชื่อว่า **เทียนภูหลวง** (*Impatiens phuluangensis* T.Shimizu) ออกดอกสีม่วงเข้มสวยงาม บานล้นลมหนาวอย่างไม่สะทกสะท้าน หากท่านออกไปชมในช่วงเช้าตรู่ จะเห็นหยดน้ำค้างหยดเล็กๆ เกาะอยู่บนกลีบดอกและบนใบ เมื่อดวงอาทิตย์เริ่มทอแสงอากาศเริ่มอุ่นขึ้น น้ำค้างหยดเล็กๆ จะไหลมารวมเป็นหยดใหญ่ ห้อยอยู่ตาม

ขอบกลีบและปลายใบ เป็นหยดน้ำใสบริสุทธิ์ เมื่อต้องกับแสงอาทิตย์ จะเห็นเป็นประกายดาว เป็นฉากสวยงามและคงจะประทับใจอย่างสิ้นเหลือ หากมี “คู่ใจ” หรือ “คู่กาย” ไปด้วย

ส่วนที่จังหวัดสระบุรี ถ้าเลี้ยวซ้ายไปได้ ๑๐ กิโลเมตร ก็จะพบกับสามแยกพุด แคว ซึ่งถ้าตรงไปก็จะไปยังจังหวัดลพบุรี แต่เราเลยสวนพฤกษศาสตร์พุดไปได้เล็กน้อย ก็จะเข้าเขตตำบลหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี ที่มีการระเบิดหิน มีโรงงานบดหินอยู่เต็มไปหมด บนเขาหินปูนเล็กๆ แถวนี้น่าจะได้พบกับ **เทียนจรัญ** (*Impatiens charanii* T.Shimizu) ที่มีดอกสีม่วงแดงหรือสีชมพูเข้ม กลางดอกมีแต้มสีเหลืองสดใสไปอีกแบบหนึ่ง เทียนจรัญนี้สามารถพบได้อีกในเขตอำเภอเมืองและอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

สำหรับในภาคเหนือที่มีดอยสูงๆ เทียมเมฆ ขนาดที่มีโอห่มอกเคลียดลอยยอดดอยอยู่ในช่วงเช้าและเย็น หลายท่านอยากจะขึ้นไปดอยดอย ขึ้นไปผจญลมหนาว เพื่อความสะใจ ประทับใจกับชีวิต สามารถไปได้ที่ดอยเชียงดาว ไต่ไปที่ยอดดอย ที่เรียกกันว่า ดอยหลวงเชียงดาว ที่มียอดดอยสูงถึง ๒,๑๙๐ เมตร ก็จะพบกับเทียนสวยงามหลายชนิด เช่น **เทียนนกแก้ว** (*Impatiens psittacina* Hook.f.) ที่มีดอกรูปร่างคล้ายนกแก้ว

เทียนภูหลวง

เทียนภูหลวง ออกดอกสีม่วงเข้มสวยงาม บานล้นลมหนาวอย่างไม่สะทกสะท้าน

และช่างเป็นนกแก้วที่มีความสวยงามมาก มีสีชมพูสดใส ขนาดนกแก้วจริงยังอิจฉา เทียนนกแก้วนี้สามารถเรียกให้นักท่องเที่ยวแวะดูกันได้ทุกคน และหลายคนก็ต้องมนต์เสน่ห์ หลงไหลไปกับความงามอันสดใส จนต้องถ่ายภาพเก็บไปเป็นที่ระลึกในการมาเยือนดอยเชียงดาว ที่ตรงบริเวณใกล้ยอดดอยยังมี **เทียนนกแก้วเผือก** เป็นชนิดเดียวกับเทียนนกแก้ว แต่มีสีขาวหมดทั้งดอก นับได้ว่าสวยงามไปอีกแบบหนึ่ง

หากท่านเดินไต่ระดับขึ้นไปจนถึงยอดดอยหลวงเชียงดาว ก็จะได้พบกับเทียนอีกชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า **เทียนเสี้ยน** หรือ **เทียนนางคาร์** (*Impatiens kerriae* Craib) เป็นเทียนที่อยู่บนที่สูง มีลำต้นอวบอ้วน แข็งแรง ทนทานยืนหยัดปะทะลมหนาวอยู่บนยอดดอยได้อย่างสมศักดิ์ศรี

เนื่องจากเทียนแต่ละชนิดบานในช่วงกลางฤดูฝน ท่านที่เดินทางไปดู ก็จะต้องเตรียมชุดกันฝนไปด้วย มิฉะนั้นจะเปียกปอน หนาวสั่น มีอาการเป็นไข้หวัดได้ และจะต้องระมัดระวังในการเดินทางด้วย เพราะหน้าฝนถนนมันลื่นเดี่ยวจะลื่นหก ล้ม หรือลื่นตกเขาไปขอให้เดินทางกันไปช้าๆ ด้วยความระมัดระวัง ดูไปที่ละชนิด เดี่ยวก็ดูได้หลายชนิดเอง แต่ถ้าดูไม่ทันในปีนี้อาไว้กลางฤดูฝนปีหน้า ค่อยไปดูใหม่ก็ยังได้

เทียนนกแก้ว